

Nukkekotia ja Villisorsa Henrik Ibsen

Pyhäjoen lukio 2006, kirjallisuuden ja kuvataiteen kurssitöitä

Nora: Olen ennen muuta ihminen tai ainakin yritän tulla ihmiseksi. En voi välittää siitä mitä muut sanovat. Minun täytyy itse ottaa selvää.

Torvald: Ole vain avomielinen minulle, ja minä olen sekä tahtosi että omatuntosi.

Henrik Ibsenin kuolemasta sata vuotta

Nora: En tiedä muuta kuin mitä pastori Hansen sanoi minun rippikoulua käydessäni. Hän sanoi, että uskonto on sitä, on tätä. Päästessäni irti kaikesta tästä ja jäätyäni yksin, tutkin sitä asiaa myös. Tahdon ainakin selvyden siitä, olivatko pastori Hansenin puheet oikeita tai olivatko ne oikeita minun kohdaltani.

Näytelmäkirjailija **Henrik Ibsen** (1828–1906) kuoli sata vuotta sitten. Hän on pohjoismaisen draamakirjallisuuden suurin nimi. Joka päivä jokin Ibsenin näytelmistä pyörii täysille katsomoille jossakin maailmankolkassa. Näytelmäkirjailijoista vain **Shakespeare** on saavuttanut häntä suuremman suosion.

Kirjailijan eniten esitetty näytelmä Nukkekoti (1879) on kertomus naisen roolin muuttumisesta viime vuosisadan lopulla. Nukkekodin aihe oli lainattu tositapauksesta. Ibsenin tuttava **Laura Kieler** hylkäsi perheensä ja vaati avioeroa sillä

seurauksella, että hänet suljettiin mielisairaalaan.

Myös näytelmän päähenkilö Nora jättää miehensä ja lähtee elämään omaa elämää.

Näytelmä herätti eurooppalaisissa porvariskodeissa kiihkeän keskustelun naisen asemasta ja tasa-arvosta niin perheissä kuin yhteiskunnassakin. Keskustelua käydään edelleen.

Pyhäjoen lukion ykköset ovat lukee neet Ibsenin Nukkekodin ja Villisorsan ja tutkineet näytelmien ihmisiä, näytelmien rakennetta ja teemaa; opiskelijat kirjoittivat kirjallisuusse- seen näytelmien pohjalta.

Kuvataiteen tunneilla opiskelijat ovat tehneet ekspressiivisen maalauksen; he ovat vertailleet tunteen kuvaamista näytelmässä ja pohjoismaisessa ekspressionismissä (**Edvard Munchin** tuotanto). Opiskelijoiden tavoitteena oli itse kokeilla ekspressionismin keinoja: esittää kuvataiteen keinoin luetun pohjalta itse valitsemansa kohta näytelmästä.

Tässä kulttuuritoimen kustantamassa Ibsen-liitteessä julkaisemme katkelmia lukiolaisten kirjallisuusseistä ja esimerkkejä ekspressiivisistä maalauksista. Liitteen on taittanut **Lari Rantakokko**.

Torvald: Puhut kuin lapsi.

Et ymmärrä yhteiskuntaa, jossa elät.

Nora: En, en ymmärrä.

Mutta nyt otan selvän siitä. Nyt koetan päästä perille: kumpi on oikeassa, yhteiskunta vai minä.

Nora: En ole koskaan tuntenut ajattelevani niin selvästi ja varmasti kuin tänä yönä.

Nora: Minun on pidettävä huoli omasta kasvatuksestani. Sinussa ei ole miestä auttamaan minua. Siis minun on selvittävä yksin. Ja siksi matkustan nyt luotasi.

Ykköset vierailulla Kokkolan kaupunginteatterissa

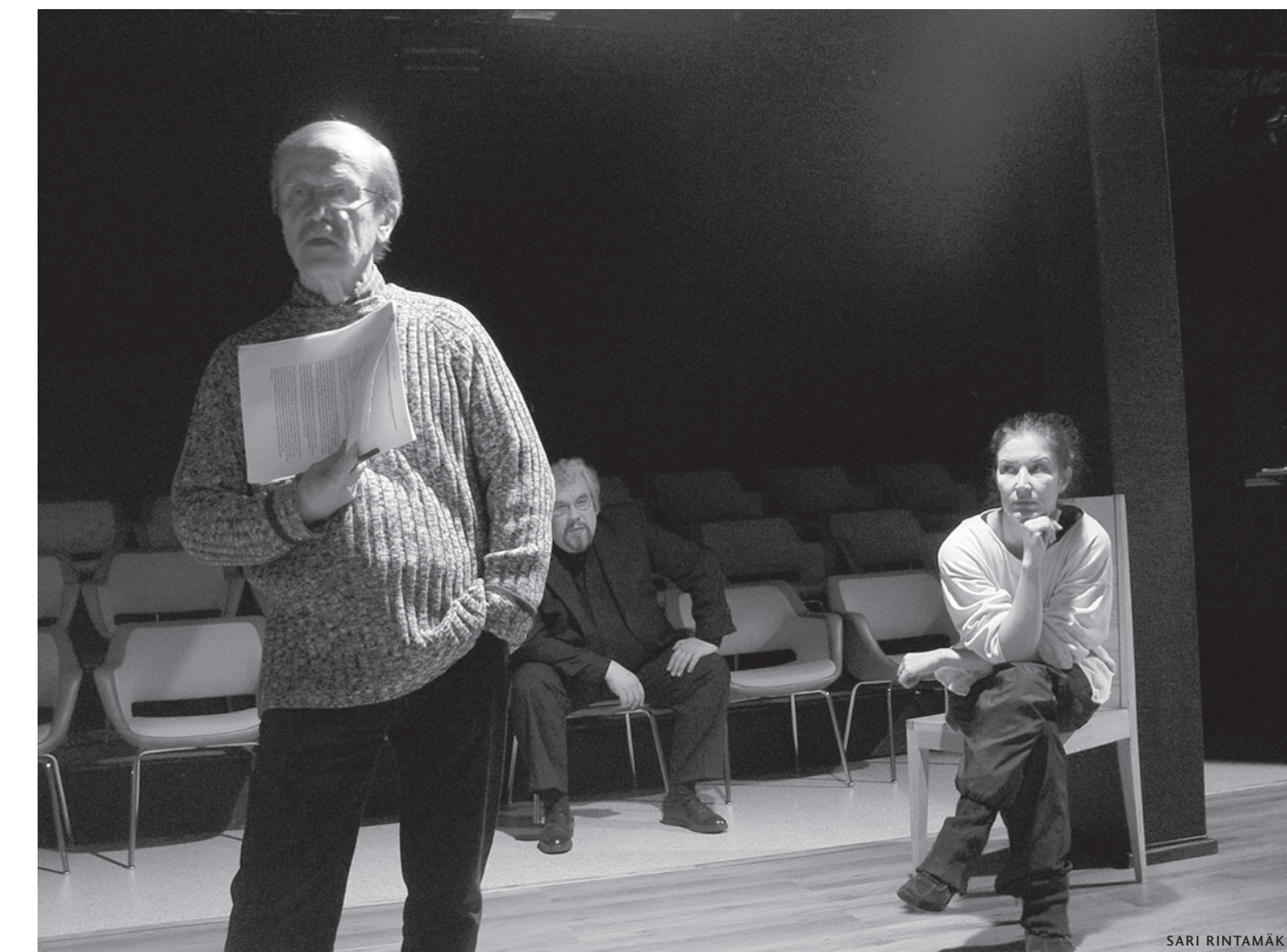
Pyhäjoen lukion ensimmäisen luokan oppilaat vierailivat Kokkolan kaupunginteatterissa katsomassa **Henrik Ibsenin** näytelmän Nukkekotia. Kokkolan kaupunginteatterin johtaja ja Nukkekodin ohjaaja **Jukka-Pekka Rotko** sanoo olevansa Ibsen-friikki, ja hänen johdolla näytelmää oli alettu työstää jo noin vuosi sitten.

Rotko valitsi Ibsenin näytelmistä juuri Nukkekodin siksi, että näytelmä kertoo kaikista meistä: ”Löysin näytelmästä omakohtaista elämää: pettymystä, valehtelua..” 130 vuotta vanhan näytelmän kysymykset ovat vielä nykypäivänkin ajankohtaisia. Klassikoissa parasta on aina niiden ajankohtaisuus jokaisessa ajassa. 37 vuotta ohjaajana toimineen Rotkon mielestä ohjaajan työ on raskasta, mutta myös palkitsevaa: ”Ensimmäiset näyttämöharjoitukset ovat aina pieni helvetti: ei tule mitään. Palkitsevinta on, kun ideat lähtevät laukaamaan ja vain taivas on rajana.”

Näyttelijän pyrkimys on tuoda katsojille esille pari voimakkainta roolihahmon luonteenpiirrettä sekä rakentaa kokonaiskuva roolihahmosta. Tavoitteena on myös, että jokainen katsoja löytäisi näytelmästä jotakin mielenkiintoista. Noraa näyttelevä **Irina Parviainen** toteaa, että vaikeinta, mutta myös haastavinta on aina uudestaan tyhjistä lähteminen, kun aloitetaan uusi näytelmä.

Näyttelijä on roolihenkilön puolella

”Näyttelijänä minun tulee ehdottomasti olla roolihenkilön puolella kaikessa, mitä tämä tekee (vaikka esittäisin sarjamurhaajaa). Toisin

Kokkolan kaupunginteatterin johtaja Jukka-Pekka Rotko (vas.) on sovittanut ja ohjannut Ibsenin Nukkekodin. Noraa näyttelee Irina Parviainen, ja tohtori Rankia Erkki Glad.

sanoen pitää pystyä ymmärtämään ihmisten erilaisia tapoja toimia, tuntee, suhtautua. Henkilönä minun ei tarvitse toki pystyä hyväksymään edellä mainittuja asioita, joten oma suhtautumiseni Noraan on varmaan aika lähellä roolihenkilö Rouva Lindén mielipidettä”, Parviainen selittää.

Rouva Lindén toteaa näytelmässä: ”Nora, sinun täytyy kertoa miehellesi totuus.”

Totuuden kohtaaminen

”Mutta, jos puhutaan vain peruskysymyksestä, eli totuuden kohta-

misesta, olisin ”Norana” halunnut tehdä sen jo aikaisemmin, jolloin ratkaisuvaihtoehtoja olisi ollut useampia. Mutta aina on muistettava, että hyvässä tarinassa, jonka tarkoitus ajasta toiseen on herättää mahdollisimman paljon ajatuksia, tilanteiden pitää kehittyä äärimmilleen

ja henkilöiden ratkaisujen pitää olla ehdottomia”, Parviainen kertoo.

Oikeuttavatko Noran ”pyhät velvollisuudet itseensä kohtaan” tekemään sen, mitä hän tekee? Parviaisen mielestä ihmisen tärkein tehtävä on tulla itsekseen, kasvaa omaksi itsekseen, ihmiseksi, joka kykenee ottamaan

vastuun teoistaan ja tunteistaan ja näkemään rajan oman itsensä ja toisen persoonan välillä. Sellaisena ihmisen on helpompaa tai mahdollisempaa kohdata toinen ihminen kokonaisuena ja luoda ihmissuhteita, jotka eivät ole riippuvuussuhteita tai omien tai molempien projisointien temmellyskenttiä. ”Mutta tähän ei ole yhtä kuin avioero välttämättä, sillä ihmisen on mahdollista kasvaa myös parisuhteessa”, Noran näyttelijä pohtii.

Parviaisen mukaan Noran ja Helmerin suhteita on nykyaikanakin ehdottomasti. ”Kun tarkastellaan Noran ja Helmerin liiton ja suhteen rakennetta ilman aikaan sitovia määreitä, suhteita, joissa ihmiset valehtelevat itselleen ja toisilleen, eivätkä kohtaa oikeasti toisiaan. On tällaisia tietenkin tänä päivänä. Valitettavasti”, hän miettii.

Näyttelijän työ haastaa läsnäoloon

Irina Parviaisen mukaan näyttelijän työn henkinen raskaus on vaikeasti mitattavissa eikä vähiten siksi, että muuttuvia tekijöitä on niin paljon: roolinisuus/pienuus, suhde työryhmään/ohjaajaan, henkilön oma taistelukestävyys eli ongelmien kohtaaminen, käsitteleminen/väistäminen, muu työmäärä.

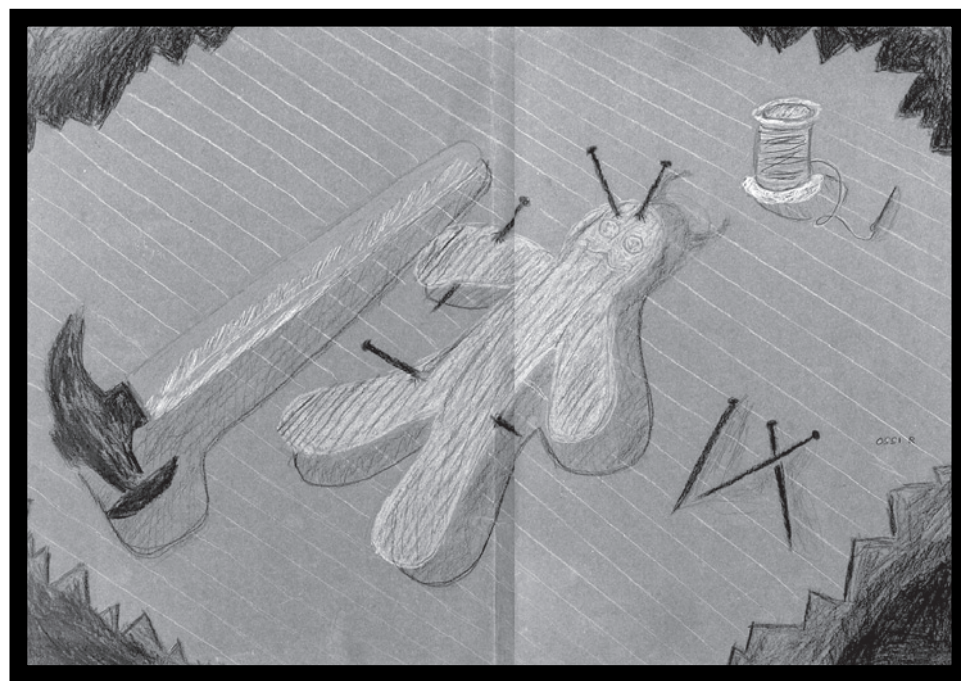
”Nyt kun siis puhutaan työstä, jossa joutuu tekemään työtä (enimmäkseen) oman itsensä kautta. Kyse ei siis ole minkäänasteisesta terapiasta...”, hän pohtii. Parviainen pitää näyttelijän työtä kohtalaisen raskaana, mutta tosi mielenkiintoisena ja stimuloivana: ”Työ haastaa minut läsnäoloon, uuden oppimiseen (monilta eri aloilta), tunteettomaan heittäytymiseen, elämiseen.”

Ibsen-työnäytöpäivä: Performanssitaidetta

Performanssi (aik. suom. performance) on yleisön edessä esitettävä taide-esitys, joka noudattaa ennalta laadittua suunnitelmaa ja voi sisältää elementtejä tai muistutuksia eri taidemuodoista. Performanssi syntyi 1960-luvulla ja sen tavoitteena on visuaalisen ja ajatuksellisen kokonaisuuden luominen. Mikko Pisilä ja Riikka Salmu esittivät Noran ja Helmerin suhdetta kuvaavan performanssin Ibsen-työnäytöpäivänä.

Ossi Ruotsalainen Naulittu

Minun ekspressiivisessä työssäni on nauloilla lävistetty nukke. Idea nukkeen tuli jo näytelmän nimestä. Nauloilla lävistäminen siitä, millaisia tunteita henkilöillä lopussa huomattiin olevan. Varsinkin Torvaldilla, jonka Nora jätti.

Ossi Ruotsalainen

Hanna Hyödynmaa
Pysähtynyt hetki

Työni on kuvaus kohtauksesta, jolloin Nora lähtee ja jättää perheensä ja entisen elämänsä. Valitsin juuri tämän kohtauksen, koska hetki on pysähtynyt ja koskettava.

Hanna Hyödynmaa

Marjo Seppä
Noran tanssi

Tein taidetta Noran tanssi-kohtauksesta. Nora tanssii pitkä huivi, punainen mekko ja tamburiini kädessään.

Marjo Seppä

Naisen asema

näytelmissä Nukke koti ja Villisorsa

Henrik Ibsen syntyi Norjassa Skiien kaupungissa vuonna 1828. Hänen isänsä oli varakas liikemies, ja äiti oli kotona hoitamassa lapsia. Lapsena Ibsen oli yksinäinen poika, jolla oli hyvä mielikuvitus. Hän olikin melkein aina omilla ajatuksillaan. Henrik Ibsenille uskonto oli tärkeä asia ja Raamattu merkittävä kirja.

Viisitoistavuotiaana Ibsen lähti hankkimaan elantoaan. Hän päätyi apteekkioppilaaksi Grimstadiin ja toivoi pääsevänsä opiskelemaan yliopistoon lääketiedettä. Hän kirjoitti ensimmäisen näytelmänsä Catiinan opiskeluaikana. 1800-luvun puolessa välissä Ibsen muutti Oslon, jossa syntyi suurin osa hänen tuotannostaan.

Kaikki hänen näytelmänsä eivät perustu pelkkään mielikuvitukseen, eivätkä teorioihin. Esimerkiksi vuonna 1879 ilmestyneen Nukkekodin aihe löytyi erästä nuoresta naisesta, jonka kanssa Ibsen oli kirjeenvaihdossa. Nainen valitteli huoliaan, joiden takana oli väärennetyllä nimellä hankitut rahat. Rahoja hän ei kuitenkaan hankkinut miestään varten kuten Nukke koti näytelmässä. Toinen tunnettu Ibsenin näytelmä on Villisorsa, joka julkaistiin vuonna 1884. Viimeisen näytelmänsä Kun me kuolleet heräämme, Ibsen jul-

JYRKI TERVO

kaisi vuonna 1899. Hän koki tämän näytelmän ikään kuin elämäntyönsä päättäjäksi.

Henrik Ibsen sairasti elämänsä kaksi viimeistä vuotta ja kuoli vuonna 1906. Ibsen ennätti kirjoittaa 24 näytelmää sekä kokoelman runoja. Ensimmäisen maailmansodan jäl-

keen Ibsen pyrittiin unohtamaan, mutta sodan jälkeen hänen näytelmiään taas esitettiin.

Joissakin maissa 1800-luvun lopulla Nukkekodin loppuratkaisua muutettiin, koska se oli sopimaton. Nora ei hylännytään lapsiaan ja kotiaan.

Näytelmissä Nukke koti ja Villisorsa tulee vahvasti esille naisen elämänvalhe. Nukkekodin Nora ja Villisorsan Gina yrittävät salata tekemänsä virheet. Naiset alkavat ehkä tuntea syyllisyyttä ja katsovat parhaakseen salata asian. Kun Nora ja Gina ovat valehdelleet alusta asti,

eivät he enää uskalla olla rehellisiä muille eivätkä myöskään itselleen.

Nora on joutunut tekemään vaikean ratkaisun miehensä terveyden vuoksi. Hän on tehnyt velkakirjapetoksen, joka 1800-luvun lopulla oli suuri rikos. Hän valehtelee Torvaldille lainaamistaan rahoista vuosikausia.

Tuohon aikaan perheessä mies hoiti talon raha-asiat, ja naisen tehtävänä oli lähinnä olla kotona hoitamassa lapsia. Nora katsoi kuitenkin, että se oli paras ratkaisu siinä tilanteessa eli väärentää isänsä nimikirjoitus, jotta saisi tarvitsemansa rahat. Hän ei ajatellut tekonsa seurauksia eikä sitä, että asia voisi tulla julki.

Kun Krogstad saa selville Noran velkakirjapetoksen, hän uhkaa kertoa asiasta Torvaldille. Nora kuitenkin pyrkii kaikin keinoin estämään Krogstadiä. Naista alkaa myös pian ahdistaa koko kodin ilmapiiri. Hän turvautuu ystäväänsä rouva Lindeen, jolle kertoo huolensa.

Mielestäni Nora kuitenkin tuntee olevansa yksin koko asian kanssa. Välillä hän ehkä haluaisi paljastaa valheensa, jotta kaikki olisi ohi.

Mutta hän ei saa puhuttua miehensä kanssa, vaan jatkaa valheelistä elämäänsä nukkekodissa. Kun Krogstad vieraillee Helmerien koto-

na, Nora välttelee hänen seuraansa ja yrittää myös estää Torvaldia tapaamasta tätä.

Noran elämänvalhe alkaa paljastua, kun Krogstad lähettää Torvaldille kirjeen, jossa kertoo Noran velkakirjapetoksesta. Torvald järkyttyy kuullessaan totuuden. Nora on valmis muuttamaan pois kotoa, kun ymmärtää eläneensä nukkekodissa. Hänen päämääränään on löytää itsensä.

Nora on uskotellut itselleen monen vuoden ajan, että kaikki on hyvin perheessä ja asiat järjestyvät. Torvald pyytää Noraa jäämään ja on valmis antamaan hänelle anteeksi. Silti Nora lähtee ja jättää kylmästi miehensä ja lapsensa suremaan.

Mielestäni Nora teki oikein, koska sama tilanne olisi voinut toistua. Nora ei olisi oppinut virheistään, ja lähtö teki hänelle hyvää. Lapsille Nora olisi voinut olla ymmärtäväisempi tai edes hyvästellä heidät. Torvaldille hän olisi voinut selittää tarkemmin lähtönsä syyn ja sen, että vika ei ollut yksin miehessä.

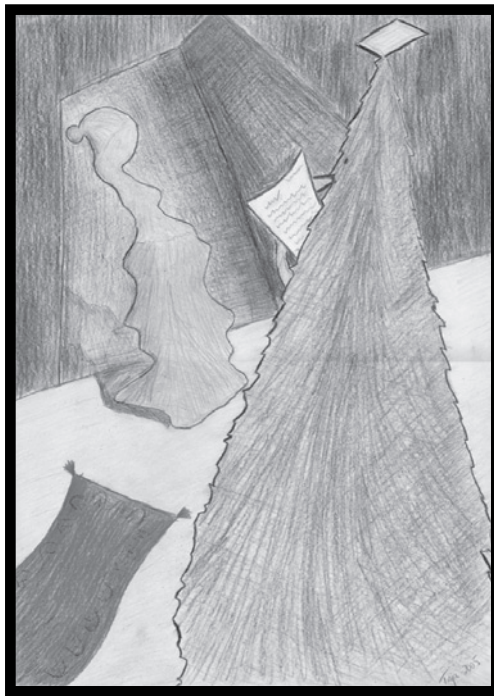
Nukkekodissa teemana korostuu lause: "Ole vain avomielinen minulle, ja minä olen sekä tahtosi että omatuntosi."

Tuula Sihvonon

Vahvempien ihmisten puolesta

Tinja Halunen

Noran lähtö

Tasa-arvo on termi, joka kirjoittaa vieläkin saarnapuheita, jotka saavat ihmisen hyppimään seinille tai tirauttamaan muutaman kyyneleen elämän julmuuden takia. Jos historian ensilehdet on kirjoitettu miesten verellä, teollistumisen jälkeen niitä täplittävät naisen kyyneleet. Ei ihme, että norjalaisen näytelmäkirjailija **Henrik Ibsenin** näytelmiä Nukkekotia ja Villisorsaa on paheksuttu. Lukijoilla on ollut toisistaan eriäviä mielipiteitä näytelmien ilmestymisestä alkaen aina näihin päiviin.

Naisen ja miehen välit ovat olleet halki aikojen suurennuslasin alla. Keski-ajalla nainen tuomittiin perisyntien kantajaksi, arvottomaksi olenoksi. Mieheen on aina liitetty ruumiillinen voima, kun taas nainen, fyysisesti heikkona, on joutunut kehittämään aivojaan ja turvautumaan kauneuteensa aikojen alusta alkaen.

Nukkekodin Nora on aina tottunut saamaan huomiota kauneudellaan. Barbie-nukkeena hänen on vain tarvinnut napsauttaa sormiaan saadakseen haluamansa. Villisorsan Gina antaa todellisemman kuvan naisesta: kodin valtiatar, työntekijä. Mutta molempiin naisiin Ibsen on kirjallut kielletyn hedelmän jäljet: Nora on tehnyt vakavan rikoksen suojellakseen miestään; Gina taas on jättänyt kertomatta totuuden tyttärestään miehelleen ja päättänyt sopeutua järjestettyyn liittoon ja paikkaansa kodin puurtajana.

Keski-ajalla miehestä tuli ehdoton auktoriteetti naiselle. Ehkä miehet alkoivat ymmärtää naisen psykolo-

gisen voiman. Ehkä he eivät halunneet hyväksyä naista tasavertaisena kumppanina. Naisesta oli tullut liian älykäs miehen makuun: nainen kuului kotiin, perheen ja lasten luokse; naisen tehtävä oli huolehtia kodista, miehen tehtävä oli elättää perhe. Tätä ajattelua on perusteltu milloin uskonnollisesti, milloin poliittisesti – pohja on kuitenkin ollut aina sama. Mies ei ole halunnut itselleen kilpailijaa. Vasta teollistuminen toi naisen asemaa eteenpäin yhteiskunnassa. Hänelle maksettiin jopa palkkaa työstä. Vaikka elämme aikaa kaksi vuosisataa teollistumisesta etelään, naisen asema ei vieläkään ole edes siedettävä kaikissa maissa. Länsi-maissa naisen asemaa pidetään tasa-arvoisena, mutta onko se todella sitä? Vielä tänäänkin kuullaan tarinoita, että mies saa korkeampaa palkkaa kuin nainen.

Villisorsasta ja Nukkekodista löytää samoja piirteitä. Esimerkiksi niiden henkilöt ovat samantyyppisiä. Naiset ovat erehtyneitä, väärintekijöitä. Mies on perheen auktoriteetti, vaikka naisella onkin suuri vaikutus talouteen. Näytelmät puhuvat eri kieltä: Nukkekodin radikaalisuus on Villisorsassa vaihtunut symbolismiin. Näytelmien keskeinen sanoma on kuitenkin naisen asemalla, elämän monimutkaisuudella ja valheen seurauksella. Myös avioliitto nousee keskeiseksi teemaksi. Mielenkiintoista on, että vaikka molemmissa näytelmissä avioliitto on hajanainen ja sievistelevä, ulkopuolisella henkilöllä on enemmän kuin suuri osa avioliittojen hajoamiseen. Kuka tietää, ehkäpä liitot olisivat onnis-

tuneet, jos kukaan ei olisi päättänyt julkistaa valhetta. Ibsen on todellakin osannut kirjoittaa elämästä – hän on tiennyt, miten ihmisen saa ajattelemaan.

Molempien näytelmien loppuratkaisu on radikaali. Aikuiset selvittelevät välejä ja minuuttiaan ovet

paukkuen. Mutta eivätkö aikuiset koskaan onnistu sopimaan välejäan satuttamatta lapsiaan? Nukkekotia jätti lapset lähes kokonaan huomiotta. Lapsia kyllä on, mutta ei heidän äiditön kohtalonsa jää juuri surettamaan lukijaa, sillä lapsia ei tuotu teoksessa esille. Hedvigin itsemurha

Villisorsassa on sen sijaan isku vasten lukijan kasvoja. Nuori naisenalku päättää päivänsä oman käden kautta. Hän tekee jotain, johon perheen miespuolinen väestö ei ole mietiskellyistä huolimatta kyennyt. Nora taas ottaa ja lähtee miehensä hoivista. ”Minulla on toisia yhtä pyhiä velvollisuuksia. Velvollisuudet itseäni kohtaan”, hän toteaa ja jättää perheensä. Perheen tarkoitus häviää. Se ei ole enää elämän keskipiste ja turvapaikka vaan taistelutanner. Aikuiset selviävät – heidän mielenterveytensä on kehittynyt jo tarpeeksi – mutta lapset kärsivät. Lapsi ei voi ymmärtää aikuisten ongelmia.

Ei enää edes yritetä oppia elämään perheen sisällä ja huolenpidossa. Ei yritetä ymmärtää muiden näkökulmia. Ei olla valmiita kurkistamaan pintaa syvemmälle. Täytyy tehdä jotain radikaalia, todellista ja vahvaa. Jotain, josta riittää puhumista jälkipolville.

Mutta eikö lähteminen ole pakenemista? Eikö ole pakenemista hylätä läheiset ihmiset, oma paikka ja tehtävä. Koko elämä. Lähtemistä voidaan perustella miten päin vain – ainakin lähtijän suusta. On kohdeltu väärin. Ei voi enää jatkaa näin. On väsynyt elämäänsä. Mutta näin sanoessaan lähtijä unohtaa muut ihmiset. Ihminen, joka hylkää perheensä, elämänsä, kohtelee lähimmäisiään epäoikeudenmukaisesti. Hän ei muista, että pieni lapsi ei voi ymmärtää eikä hyväksyä hänen tekojaan.

Joskus lähteminen voi tehdä hyvää. Se voi auttaa hyväksymään itsensä ja muut. Se voi tuoda takaisin ja jät-

tää elämään toivoa. Mutta yleensä se antaa vain kyyneleitä, surua ja ymmärtämättömyyttä. Nyky-yhteiskunnassa lähtijä on useimmiten mies. Silti äidin lähteminen satuttaa lapsia usein enemmän. Äidin kanssa ollaan enemmän kuin isän. Ja kun tarpeeksi sattuu, tehdään pitkäjähtäisiä päätöksiä, jotka vaikuttavat liian monen ihmisen elämään liian monella tavalla. Kuitenkaan näytelmien hahmot eivät voineet hyväksyä itseään, toisiaan ja opetella elämään yhdessä. He halusivat jotain muuta, jotain, mitä eivät uskoneet voivansa saada perheestä.

Naisia pidetään usein heikkoina. Nainen kuitenkin puurtaa kotilieden äärellä täyspitkää päivää. Parhaassa tapauksessa hän käy myös töissä ja elättää perhettään. Näytelmät tuovat kyllä hyvin esille aikansa raadollisuutta, mutta ne jättävät myös paljon kertomatta. Naisen todellinen luonne on paljon moninaisempi: syvälinen keskustelija, hiljainen kuuntelija, ahkera työntekijä.

Miestä ja naista on lähes mahdollista verrata toisiinsa. Kuitenkin teemme sitä jatkuvasti. Eikö ihmisen voi hyväksyä toisiaan täydentäviä ominaisuuksia? Ilman miestä ei olisi naista – ilman naista ei olisi miestä.

Ehkä meidän kaikkien olisi syytä hyväksyä itsemme vain lapsina, ihmisenä. Unohtaa sukupuolten väliset rajat ja muistaa, millaista on olla kiinnostunut kaikesta ja kaikista.

Maistaa, mitä on olla epätäydellisen täydellinen.

Tinja Halunen

Henrik Ibsenin aivotoiminnan vaikutuksesta omaani ja muidenkin

Tästä eriskummallisesta ja sulkeutuneestakin lapsesta (**Henrik Ibsenistä**) kasvoi ihmisten ihastukseksi ja vihastukseksi aikuinen mies. Tämä tarkoitti sitä, että hänellä oli mahdollisuus saada äänensä kuuluviin, ja sitä mahdollisuuttaan hän käyttikin sitä mukaa, kun keksi sanottavaa. Kyllähän hän sitä keksikin. Sen verran, että hänen tuotoksiaan luetaan yhä nykyaikainakin. Niistä kohtaloksemme osui kaksi nidettä, näytelmät Nukkekotia ja Villisorsa. En voi väittää, etteivätkö olisi kovin mielenkiintoisia ja lukemisen arvoisia kirjoja, vaikka nykyään niin monista kirjoista sanotaan niin. On tosin sanottu, että nämä kirjat ovat klassikoita, mikä tarkoittanee, että ne on ennenkin mielletty mielenkiintoisiksi ja lukemisen arvoisiksi kirjoiksi ja tullaan todennäköisesti mieltämään vastaisuudessakin. Kaikkia kirjoja ei voi sanoa klassikoiksi. Toisia taas voi. Resurssieni ollessa rajalliset keskityn analysoimaan näitä kahta.

Näistä ensin julkaistu oli nimenomaan naisten aseman pöydälle nostanut Nukkekotia, joka ilmestyi vuonna 1879. Kirja tuntui ensi lue-malta minunkin 2000-luvun nuoren arvomaailmani radikaalilta. Siten sopii kysyä, miltä näytteliä on siten tuntunut 1800-luvun ”käpyjen” mielestä? Se on varmaankin järisy-

tänyt jotain: en tiedä, mitä. Mutta näytelmän jälkeen naisten yhteiskunnallinen asema on kohentunut.

Aluksi näytelmää ei suostuttu esittämään sensuroituna, ja koku nousi jo silloin. Sensuroimaton versio lienee sitten vastaavasti ollut skandaali,

Miksi ihmiset sitten toimivat niinkin tyhmästi kuin toimivat, ”rakensivat talonsa hiekalle”?

mikä lienee taas ollut ihan tarkoituksenkin. Kaikki aikalaiset eivät ymmärtäneet Ibseniä, eivätkä kaikki ymmärrä vieläkään. Minä toivon ymmärtäväni edes jonkin verran. Kuten jo sanottu, Nukkekotia tuntui minusta liian radikaalilta, mutta vähitellen aloin sulattaa tapahtumia. Draaman ratkaisujen täytyy olla ehdottomia ja äärimmäisiä. Tämän sekä faktan ja fiktion eron sisäistettyäni näytelmän sanoma alkoi hitaasti valottua, liekö – tuskinpa – valottunut kunnolla vieläkään.

Jos eivät kaikki nykypäivänkään henkilöt, kaikki aikalaiset tuskin pohtivat aihetta näinkään syvästi ja monet varmaan tuomitsivat Ibsenin tarvitsematta lukea hänen teoksiaan. Tässä vaiheessa kysyin itseltäni, mitä on liberalismi. Oliko Ibsen liberalisti? Vai kenties päivä-

toin konservatiivi? Vai onko mahdollista, että hän oli molempia? Oliko konservatismi liberaalia viktoriaanisen ajan liberaalisti konservatiivisten ”sovinistisikojen” mielestä?

Joskus kysyn itseltäni niin vaikeita kysymyksiä, että tekisi mieli lopettaa pohdinta. Mutta tapauksessa Nuk-

kekoti voisin todeta tarkoituksen ehkä sittenkin pyhittävän keinot.

Valheelle rakennetun kestävyttä kuvaa hyvin – myös Ibsenin tunteen – Raamatun vertaus kahdesta rakentajasta, joista järkävä rakensi talonsa kalliolle ja tyhmä hiekalle. Kun satoi, tulvavesi virtasi ja myrskytuuli pieksi taloja, järkävän rakentajan talo kesti ja tyhmän talo sortui maan tasalle saakka. Tätä teemaa käsitellään – tosin pinnallisemmin – näytelmässä Villisorsa (1884). Miksi ihmiset sitten toimivat niinkin tyhmästi kuin toimivat, ”rakensivat talonsa hiekalle” – myös viitaten näytelmään Nukkekotia – ?

Sitä Ibsen ei selitä, ja sitä hän toivonee meidän kysyvän myös itseltämme.

Mikko Pisilä

Tänään juhlimaan Kirjan ja ruusun päivää

Päivän teema 2006 – Kirja ja hyvinvointi!

Kirjan ja ruusun päivänä 10. toukokuuta on teemana Kirja ja hyvinvointi. Tällä teemalla halutaan nostaa esiin kirjan tärkeä rooli ihmisen henkisen ja taloudellisen hyvinvoinnin ja kehityksen väliseen.

Kirja on säilyttänyt myös nykyajan kommunikaatioyhteiskunnassa tärkeän aseman. Kirjat ovat työkaluja oppimiselle, tiedon päivittäiselle ja jakamiselle, joka on elintärkeää kaikissa ammateissa, tuotannossa, kaupan ja palveluiden piirissä.

UNESCO:n selvityksen mukaan ihmiset, joilla ei ole lukutaitoa tai taitoa ja kirjat antavat vakaan perustan köyhyyttä vastaan ja eväitä henkiseen sekä taloudelliseen kehitykseen. The Literacy Initiative for Empowerment – LIFE, on UNESCO:n uusin 10-vuotinen projekti lukutaidon vahvistamiseksi niissä maissa, jotka kärsivät eniten lukutaidon puutteesta. Maailmassa on 34 maata, joissa asuu 85 % lukutaidottomista ihmisistä. Lukutaito on UNESCO:n mukaan ihmisoikeus, joka on työkalu ihmisen henkilökohtaiselle kehitykselle ja kulttuurin ke-

hitykselle.

Kirjan ja ruusun päivän perinne

Kirjan ja ruusun päivän perinne, jossa mies lahjoittaa naiselle punaisen ruusun ja nainen lahjoittaa kirjan, juontaa juurensa keskiaikaiseen taruun Katalonian suojeluspäivästä **Pyhästä Yrjöstä**. Ritari Pyhä Yrjö surmasi legendan mukaan lohikäärmeen, joka oli aikeissa ahmaista kitaansa kauniin prinsessan. Surmatun lohikäärmeen verestä versoi tulipunaisia ruusuja täynnä oleva ruusupensas, josta sankari poimi kauneimman kukan prinsessalle. Pyhä Yrjö julistettiin keskiajalla Katalonian suojeluspäiväksi ja huhtikuun 23:nästä tuli pyhäpäivä ja juhlinta laajasti Kataloniassa ja muualla Euroopassa keskiajalta lähtien.

Mutta mikä liittyy ruusut ja kirjat yhteen? Legenda lohikäärmeestä ja ruususta on ollut yksi innoittaja, mutta tapa yhdistää kukat ja kirjat voidaan jäljittää myös keskiaikaan. Kataloniassa kukat olivat palkintona Jocs Florals -kirjallisuuskilpailuissa,

jota vietettiin Pyhän Yrjön päivänä.

Nykyisin vietettävän Kirjan ja ruusun päivän alkuperä on vuodesta 1926, jolloin huhtikuun 23. valittiin barcelonalaisen kirjakauppiaan idean mukaan kirjojen ja ruusujen päiväksi. Myös päivän kirjallinen historia oli yhtenä innoittajana: 23.4.1616 kaksi maailmankirjallisuuden klassikkokirjailijaa, **Miguel Cervantes de Saavedra** sekä **William Shakespeare**, kuoli. Huhtikuun 23. on myös **Haldör Kiljan Laxnessin** ja **Vladimir Nabokovin** syntymäpäivä. 1995 UNESCO julisti katalonialaisen Kirjan ja ruusun päivän Maailman kirjan ja tekijänoikeuden päiväksi. ”Kirjat ansaitsevat erityisen päivän, jolloin niitä juhlistaan vapauden, yhteenkuuluvuuden ja rauhan symboleina”, sen julistus kuuluu.

Kirjan ja ruusun päivää ja Maailman kirjan päivää ei kaikkialla juhli ta juuri huhtikuussa, vaan monet maat ovat sovittaneet päivän itselleen sopivaan ajankohtaan. Esimerkiksi Iso-Britanniassa ja Irlannissa tapahtumaa vietettiin tänä vuonna 2. maaliskuuta. Vaikka päivää vietetään eri maissa eri aikoina, kannatetaan kaikkialla päivän alkuperäistä ideaa ja UNESCO:n periaatteita.